

Sizi rahatsız etmeye geldim!
Ali Şeriatî

Fecr Yayınları 157
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 17

İslambilim II

Eserin Orijinal Adı
İslam Şinâsî II

Tercüme
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç

Editörler
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç
Prof. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Doç. Dr. Murat Demirkol

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.
Sertifika No: 13178

ISBN 978-605-5482-15-2

3. Baskı: Nisan 2017

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim
Sayfa Düzeni: FCR

Baskı: Sözkesen Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
İvogsan 1518 Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Tel: 0312. 395 21 10 Yenimahalle/Ankara

**FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.**

Hacı Bayram Bah. Boyacılar Sok. No: 14/1
Ulus - Altındağ / Ankara
Tel : 0312. 310 08 60
Faks : 0312. 311 47 89
www.fcr.com.tr
e-posta: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATI

İslambilim II

FEQR

Ankara 2017

İÇİNDEKİLER

- 06 Ali Şeriatî
- 07 Yayıncının Notu
- 10 Farsça Yayıncının Notu

ONUNCU DERS

- 13 Kur'an ve Ekoller Açısından Tarih

ON BİRİNCİ DERS

- 49 Toynbee'nin Tezi ve "Tarihin Harekete Geçirici Etkeni"
- 51 Bütün Kusurlar ve Gecikmeler İçin Bir Özür Dileği
- 53 Tarihin Harekete Geçirici Etkeni
- 54 Çeşitli İnanışlarda Tarihin Motoru
- 55 Providence
- 58 Tarihin "Saldırı" ve "Savunma" Doğrultusunda Hareketi
- 62 Dinin Yenilenmesinin Gereği
- 62 Tehlike
- 63 Işığın Hareketi Gibi Şaşırtıcı Bir Hareket
- 65 Ölmek İçin Acizce Bir Savunma
- 70 Sürekli Devrim
- 72 Tabiatın Sertliği
- 75 Max Weber ve Kişilik Kuramı

ON İKİNCİ DERS

- 77 Marks'ın Hayatının Üç Döneminde Marksizm
- 79 "Marksizm" Bilimin Genelleşmesi ya da Avamileşmesi
- 80 Değişen İnsanın Üçlü Hayatı
- 85 Marks'ın Hayatının Üç Dönemi
- 85 Birinci Dönem: Genç Marks, Filozof Marks
- 85 İkinci Dönem: Toplumbilimci Marks
- 85 Mantıksal Çözümleme: Çözümleme Türünün En Mantıksız
- 88 Uyuşum Kapitalizmi
- 92 Din Karşıtlığı Ukdesi
- 92 "Ukde"nin Anlamı
- 94 Aşkta Kaybetmekten Doğan "Ukde" ve "Öfke"
- 94 Marks ve Proudhon
- 96 Bilim Dili, Siyaset Dili
- 98 İdeoloji Değil, Tarihin Hareketinin Bilimsel Yasalarının Keşfi

100 Marks'ın Son Yüzü

102 Marksist Marks

ON ÜÇÜNCÜ DERS

105 Öğretilerin Avamileştirilmesi

115 Marksizmde Tarih Felsefesi

ON DÖRDÜNCÜ DERS

141 “Düşünce” ve “Eylem” İlişkisi

143 Kardeşlerim

ON BEŞİNCİ DERS

175 19. Yüzyılda Marksizm

183 Praxis Nedir?

189 İnsanla Eserin veya İnsanla Eserinin İlişkisi

191 Marks'ın Öğretisinde İnsanın (Sujenin) Tanımı

194 Marksizm Öğretisinde Üç Temel Hareket

195 Felsefe

ON ALTINCI DERS

201 Bilimsel Marksizm ve Devlet Marksizm'i

203 Cebrin Tanımı

203 Belirleyicilik Çeşitleri

212 Tarihsel Materyalizm

212 Diyalektik Determinizm

217 Hegel'in Tarih Felsefesiyle Marksizm'in Tarih Felsefesi
Arasındaki Temel Ayrılık

218 Praxis

218 Materyalizm ve İdealizm

ON YEDİNCİ DERS

227 Marksizm'de Alinasyon ve “İş-İhtiyaç” Diyalektiği

234 Praxis

EKLER

261 Âdem'in Mirası Adlı Konuşmanın Girişi

277 Tarih ve Dinlerin Tanınması Konusu İkinci Dersinin Soru
ve Cevabı

298 Dinler Tarihi Dördüncü Bölümün Soru ve Cevabı

ALİ ŞERİATI

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsita'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfari'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyiniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriatı'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriatı teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriatî düşüncesini külliyyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriatî, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam gelenegini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabii bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiiliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şii bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriatî, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiiliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul ede-

meyeceği kimi dűŕünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğu de söylenebilir.

Ali Őeriatı'nın de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (a.s) olduğuna inanıyor, Őeriatı de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyöruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin dűŕüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri dűŕüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşününbilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Őeriatı okuru olmanın, okuduğu her Őeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyöruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Őeriatı'nın o engin birikiminin bizlere çok Őey kazandırdığına ve kazandıracadıına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeleler, sadece söz konusu eserleri dağırmık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Őeriatı okurunun liyakatsiz tercümelelerden çektiği sıkıntılarını da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Şeriatı Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriatî'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriatî'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

FARŞA YAYINCININ NOTU

Elinizdeki eser, Şehit Muallim Dr. Ali Şeriati'nin 1350-1351 (1971-1972) yıllarında "İslambilim" adı altında Hüseyiniye-i İrşad'da verdiği bir dizi dersi kapsamaktadır. Bu derslerin bazıları Şeriati hayattayken kasetten metne aktarılarak yayımlanmış olup kitabı hazırlarken bunları esas aldık. Şehit Muallim'in üzerinde çeşitli değişiklikler yaptığı bu metinler, yeniden kasetle karşılaştırılmış ve o zaman çeşitli nedenlerle çıkarılan bazı konular yeniden eklenmiştir. Geri kalan derslerde ise mevcut kasetlerden kaynak olarak yararlandık ve metinleri emanete tam riayet ederek metne aktardık. Ayrıca bazı derslerin sonunda Şehit Muallim, sorulara cevap vermiş veya zarurete göre bazı açıklamalar yapmıştır. Soru ve cevaplarla açıklamalar "Ekler" bölümüne alınmıştır.

"Tarih ve Dinlerin Tanınması" derslerinin devamı olan "İslambilim" dersleri, üç cilt halinde tanzim edilmiş olup İrşad'da "İslambilim" adı altında anlatılanların tamamını içermektedir.

Son olarak, okuyucuların dikkatini aşağıdaki hususlara çekmek istiyoruz:

- 1- Şehit Muallimin nezaretinde tanzim edilen derslerde alt başlıklar aynen kullanılmıştır.
- 2- Bir kelime veya ifade eklenmesi durumunda bunlar [] köşeli parantez içerisinde verilmiştir.
- 3- Kasetten anlaşılmayan, hatta tahmin edilebilir bile olmayan kelimelerin yerleri ...* şeklinde gösterilmiştir.
- 4- Bazı sorular zorunluluk yüzünden özetlenmiştir.

Bu cilt, Hüseyiniye-i İrşâd'da verilen İslambilim derslerinin sekizi yanı sıra beş bölümden oluşan ekler kısmını içermektedir. Söz konusu derslerin verilmiş tarihi aşağıdaki gibidir:

Onuncu Ders	8/2/1351	(28 Nisan 1972)
On Birinci Ders	15/2/1351	(5 Mayıs 1972)
On İkinci Ders	22/2/1351	(12 Mayıs 1972)
On Üçüncü Ders	29/2/1351	(19 Mayıs 1972)
On Dördüncü Ders	5/3/1351	(26 Mayıs 1972)
On Beşinci Ders	12/3/1351	(2 Haziran 1972)
On Altıncı Ders	19/3/1351	(9 Haziran 1972)
On Yedinci Ders	26/3/1351	(16 Haziran 1972)

Başlangıçta Yayın Kurulunun kararı, İrşad İslambilim derslerinin birbirini izleyen dokuz dersine (10-19. dersler) bu ciltte yer verme yönündeydi. Fakat konuyu bilen kişilere sorup araştırdıktan sonra 18. Dersin (Tarih, Dinlerin Tanınması ve İslambilim Dersleri silsilesinden 32. ders) verileceği oturumun gerçekleşmediği anlaşılmıştır. Hatta bazıları, söz konusu oturumda bütün öğrencilerin bulunmayışı nedeniyle, İslambilim derslerine devam etmek yerine “Âdem’in Mirası” veya “Âdem’in Vârisi Hüseyin” metninin bir bölümünün Şehid Muallim tarafından yeniden okunup açıklandığını ısrarla belirtmişlerdir. İslambilim dersleri zaman bakımından sistemli bir şekilde (yedi günde bir) düzenlendiğinden, söz konusu dersin (28/3/1350 - 18 Haziran 1971 tarihinde verilen “Âdem’in Mirası” dersi) tarihi, önceki derslerin zamanlamasına uymadığından ve ayrıca “Âdem’in Mirası” kasetindeki metnin “Âdem’in Vârisi Hüseyin” konferansının metninin aynısı olup Dr. Şeriatî tarafından tam ve dikkatli bir biçimde tasahih edilip külliyatın 19 numaralı kitabına alındığından, Yayın Kurulu, Şehit Muallim eserlerinin okuyucularının dikkatlerini dağıtmamak için -çünkü “Tarih, Dinleri Tanıma ve İslambilim Dersleri Silsilesi” 41 derstir- sadece “Âdem’in Mirası” kasetindeki metnin giriş kısmını “Ekler” bölümünde yayımlamayı ve bu dersi

İslambilim derslerinden biri olarak düşünmemeyi uygun görmüştür.

Zorunlu açıklama olarak Őunu belirtelim ki “Ekler” bölümünde Tarih ve Dinlerin Tanınması derslerine ilişkin (külliyyatın 14. ve 15. eserleri) iki soru-cevap yer almaktadır. Birinci soru-cevap, 9/2/1350 (29 Nisan 1971) tarihli olup Tarih ve Dinlerin Tanınması derslerinin ikincisiyle ilgilidir. İkinci soru-cevap ise 31/2/1350 (21 Mayıs 1971) tarihli olup Tarih ve Dinlerin Tanınması derslerinin dördüncüsüyle ilgilidir. Bu iki soru-cevap metni elimize geç (yani 14. ve 15. Kitapların basımından sonra) ulaştığı için bunları bu kitabın Ekler bölümüne almayı gerekli gördük.

Bitirirken hatırlatalım ki “Âdem’in Mirası” metninin giriş bölümüyle Tarih ve Dinlerin Tanınması derslerinin 2. ve 4.’nün soru ve cevaplarının bu kitaba alınmasının temel sebeplerinden biri, bunların konu bakımından İslambilim dersleriyle genel anlamda uyumlu olmasıdır.

Şehit Muallim Dr. Şeriati Külliyyatı Tedvin
ve Tanzim Bürosu